

Belz, Budapest és Jeruzsálem Egy megmenekülés árnyoldala

A holokauszt tragédiája nem csak az, hogy hatmillió zsidót kegyetlenül és kíméletlenül elpusztítottak, hanem a náci és kiszolgálóik olyan helyzeteket teremtettek, hogy az üldözöttek saját és családjuk életének mentése érdekében emberileg ugyan érthető, de erkölcsileg elfogadhatatlan lépésekre kényszerültek.

A rabbik sem voltak kivételek, hiszen ők is húsból és vérből való emberek; többen közülük a vészidőszak viharában megmérették és bizony könnyűnek találtattak. Családom anyai ágon galíciai zsidók leszármazottja, míg apám részéről már a 19. századtól találhatók anyakönyvi adatok Nyugat-Magyarországról. Héber nevem, Jiszáchár Dov, a fáma szerint a belzi rabbi dinasztia prominens vezetőjének, Jiszáchár Dov Rokéáchnak (1854-1926) emlékét idézte fel anyám családja számára; ugyanakkor, apai ágon érdekes módon Jiszáchár Dov volt a Szarvason eltemetett dédnagyapám neve.

A belzi rabbiknak és követőiknek különleges kapcsolatuk volt Magyarországgal. Nem csak azért, mert Belz, a Lemberg (a későbbi L'vov) melletti kisváros az Osztrák-Magyar Monarchiához tartozott, hanem azért is, mert a galíciai ultra-ortodoxok ezrei, akik már átköltöztek Magyarországra, a belzi rabbi követői maradtak. Bizonyára ez volt az oka annak, hogy amikor az orosz csapatok az első világháborúban megszállták Belzet, Jiszáchár Dov Rokéách és családja Magyarországra menekült, és a belzi rabbi

ideiglenesen előbb Újfehértón, majd Munkácson folytatta működését.

Munkácson viszálykodásba keveredett a helyi rabbi dinasztia vezetőjével, Chayim Eliézer Shápirával, aki bizonyára riválist látott benne.

Miután a térségben a politikai helyzet valamennyire stabilizálódott, J. D. Rokéách, a harmadik belzi rabbi, visszatért Galiciába. Fia és utódja, Áháron Rokéách (1880 – 1957), apjához hasonlóan Magyarországot választotta, amikor 1943-ban öccsével, Mordecháj Rokéáccsal (1903 – 1949) a náci német megszállást követően elmenekült Lengyelországból, a bochniai gettóból.

Budapesten hívei a Messiáshoz hasonló megmentőt láttak benne, és úgy vélték, amíg velük marad, semmiféle baj nem érheti őket. Követői sziklaszilárdan hittek a belzi rabbiban, annak ellenére, hogy sokan hallottak megdöbbentő híreket a híveiket cserbenhagyó csodarabbikról, „rabbifejedelmekről”.

Ami a belzi rabbist és testvérét illeti, három korabeli pamflet adatai segítenek megérteni a történeteket. A tény az, hogy a belzi rabbi és testvére 1944. január 17-én elhagyták Budapestet, és az általuk lenézett és oly sokszor kritizált befolyásos cionista vezetők segítségével Erec Jisráélba, a Szentföldre menekültek.

Az utazásukat megelőző napon a belzi rabbi megbízásából Mordecháj közölte és egy hosszabb tanításban próbálta megmagyarázni követőiknek Palesztinába való távozásuk okát. A Rokéách testvérek ezt azért találták fontosnak, mert a közösségben többen zúgolódtak és panaszkodtak, hogy magukra hagyva borzalmas időknek és megpróbáltatásoknak néznek majd elébe.

Rabbinikus magyarázatokkal tarkított beszédében Mordecháj igyekezett megcáfolni ezeket a rejtett, de mégis érezhető vádaskodásokat, és utazásuk

okaként csak belső vágyukat említette, hogy végre letelepedhessenek a Szentföldön.

A belzi rabbi üzenetének olyan nagy volt a keletje, hogy jóval a Rokéách testvérek távozása után, mindössze talán pár nappal vagy pár héttel az 1944. március 19-ei német megszállás előtt, még újra, egy második javított kiadásban megjelentették a belzi rabbi üzenetét tartalmazó „Há-Derech” (Az Út) című pamfletet. Ez a bibliográfiai ritkaság (könyvtáramnak egy fontos darabja) volt talán az utolsó héber nyomtatott könyv a nácik uralta Magyarországon.

Kétségtelenül Mordecháj tanítása alkotja a huszonhat oldalas füzetecske legfontosabb részét. A felelősség elhárítása, a magyarázkodás mellett a beszéd egy felelőtlen ígéretet is tartalmaz, amit Mordecháj testvére, a belzi rabbi nevében tett: „(A Tóra tanítja) 'És látta a nyugalmat' (Genesis 49:15). A cádik (az igaz ember = Áháron Rokéách) látja, hogy nyugalom és békesség (menuchá vesálvá) lesz itt az ország lakói számára. (Az Írás mondja) 'hogyan az jó' (u.o.); bizony a cádik látja, hogy jó, minden jó, és csak jó és jóindulat fogja követni és elérni zsidó testvéreinket, akik ezen országnak (Magyarország) lakószói...”

Sajnálatos módon a belzi rabbi ígérete nem védte meg híveit; talán megnyugtatta, de ugyanakkor félre is vezette őket. 1967-ben Mordecháj Rokéách tanítását újra kiadták héberül „A belzi szent rabbi” című könyvben, de a huszonkét soros paragrafus, a be nem teljesült ígéret egésze rejtélyes módon hiányzik a szövegből.

1944-ben a belzi rabbi és testvére elmulasztották a lehetőséget, hogy figyelmeztessék híveiket a közelgő veszedelemről. Talán a sok ezer magyarországi zsidó közül, akik vakon hitték a „belzi szent rabbi” szavait, néhányan megmenekülhettek volna.

Szeretettel:

Feri

Tu Bi'Svat, a fák új éve

Az ünnep neve szó szerint Svát hónap (nagyjából január második, február első fele) tizenötödikét jelenti.

A héber átírásban a "tu" a "tet és "váv" betűknek felel meg, amelyek számértéke együttesen 15, a "bi" azaz a "bet" betű a ban/ben-nek felel meg; tehát "15.-e a Svát hónapban". Más néven a fák új éve (Rosh HaSana Le'llanot).

A nap említése a Misna Rosh HaSana traktátusában a négy fajta új évről szóló vitában szerepel, hagyományosan ettől a naptól kezdve számolták a fák korát, amely a fák terményeiből bemutatandó áldozatok és egyéb Izrael földjéhez kapcsolódó micvák szempontjából szükséges.

A másik három új év: Tisré (szept.-okt.) 1. a naptári évek számításának ideje; Niszán (márc.-ápr.) 1.-hez képest a királyok uralkodását számították; Elul (aug.-szept.) 1.-nek pedig az ókori Izraelben az állatokból járó adók beszedésénél volt jelentősége.

A mezőgazdasági jellegű szabályok amelyeket módosításokkal többé-kevésbé ma is őriznek, és amelyek alkalmazásához Tu BiSvát kapcsolódik, a termények (fák terményei) tizedeinek (ma'aszerot) beszolgáltatásához, illetve a négy évnél fiatalabb fák terméseinek elfogyasztásának tórai tilalmához kapcsolódnak.

A második Szentély lerombolását követően a napról elsősorban gyümölcsök fogyasztásával ("tu bisváti széder") emlékezünk meg, elsősorban a Tórában az Izrael földjét jellemző hét termény (búza, árpa, oliva, szőlő, füge, gránátalma, datolya) között szereplőket.

Közösségünk Tu Bi'Svati ünneplése

A cionista mozgalom 19. század végi kezdetei óta Izraelben a naphoz kapcsolódó szokás a faültetés, amely Izrael földjének jelentőségére, de környezetünk megóvásának fontosságára is (Izrael egyébként erdőtelepítésben világrekordernek számít) emlékeztet

Fejér-Szóka Áron

Beutel Vezetőképző Szeminárium

Még 2014-ben látogatott Magyarországra az izraeli Steve Burnstein rabbi, a reform zsidó világszervezet, a WUPJ Anita Saltz Nemzetközi Oktatási Központjának igazgatója. Látogatásának célja az volt, hogy megismerje a magyar reform zsidóság helyzetét, és a lehetőségekhez mérten segítséget nyújtson az irányzat megerősítésére.

Graffiti - alternatív közösségi kommunikáció

E látogatás során hívta fel figyelmünket a 2015 februárjában Izraelben sorra kerülő Beutel vezetőképző szemináriumra.

Mind a WUPJ, mind európai tagszervezete, az EUPJ számára nagyon fontos a magyarországi reform zsidóság erősítése. E szervezetek anyagi támogatása – melyet ezúton is köszönünk – tette lehetővé a Bét Orim hitközség két tagjának, hogy részt vehessen a 14. alkalommal megrendezett Beutel szemináriumon, mely a világ minden részéből vonzotta a közösen tanulni vágyókat. A szervezők mindent beleadtak, hogy a lehető legtöbbet adhassák a 10 napos szeminárium időkeretein belül.

A színes és változatos program az elejétől a végéig töretlen lendülettel kapott fel és ragadott magával mindenkit. A huszonévesektől a szépkorúakig számos korosztályt felvonultató résztvevői csapat az első közös vacsora kezdetétől élvezte az ismerkedést, ami egy-kettőre közös tanulásba majd munkába csapott át.

A hangulatot mi sem alapozhatta volna meg jobban, mint a WUPJ székház teraszairól nézve szinte a lábunk előtt elterülő jeruzsálemi óváros látványa. Azé az óvárosé, melynek zsidó negyedére oly jellemző kettősség a régi és az új együttélése. A történelmi gyökerek feltárását és tanulmányozását követően a romokat legalább részben visszatemették – helyenként alagsorok mélyén alakítottak ki bemutatótermeket -, csak hogy felettük helyet teremtsenek a modern kor igényeinek megfelelő életterek kialakításához. Gazdag hagyományokon nyugvó élő és vibráló zsidóság.

A szeminárium intenzív és interaktív műhelymunkáját kiválóan egészítették ki az olyan programok, mint a vezetett tanulmányi séta és közös tanulás az ókori vezetők szerepéről, vagy a Kol Hanesama reform zsidó közösséggel közös Szombatfogadás. A jeruzsálemi szabad esték is megannyi lehetőséggel szolgáltak, hogy a résztvevők minél jobban összekovácsolódhassanak: teljesen önszerveződő módon alakultak közösen vacsorázó-beszélgetős vagy épp Bob Marley emlékkoncerten résztvevő csapatok. (A Beutel-résztvevők korelnöke természetesen az utóbbi mellett döntött.)

A reggeli napfényben fürdőző óváros látványa nem kevésbé hatott inspiratívan a rendszeres reggeli Istentiszteletek alkalmával. Steve Burnstein rabbi pedig nagyszerű oktatónak bizonyult az eltérő stílusban vezetett, eltérő igényeket célzó közös imák bemutatásában is. A gitárjátékával kísért ismerős imák nem ritkán új dallamok szárnyain öltöttek sok új és nem kevésbé spirituális formát.

Szemeimet a hegyekre emelem (121. zsoltár)

Az Izraelhez fűződő kapcsolatok terén gondolatébresztő, nyersen őszinte ugyanakkor hiteles és minden oldal felé tiszteletet tanúsító módon kaptak a résztvevők első kézből ízelítőt az izraeli valóságot nagymértékben érintő témákból: mint az etnikai és etikai dilemmák, melyek nem csak az izraeli-palesztin, de az izraeli-beduin együttélést is alapjaiban áthatják.

Kemény valóság – Beduin település

Egy izraeli és egy palesztin idegenvezető közösen vezetett túráján bepillanthattunk a telepek létrehozásának feszültségeibe és ellátogattunk egy palesztin ellenőrző ponthoz is.

Alkalmunk volt meglátogatni egy engedélyezetlen falut, ahol a beduin sejk és az idősebb férfiak a régi életmódjuk után tekintettek fájó szívvel. Ugyanakkor Rahat beduin városában vendégül láttak bennünket a helyi fiatal felnőttek közösségi házában, ahol jól érzékelhető volt a fiatalabb generációk oktatás-alapú integrációjának sikere. Röviden megismerkedhettünk a beduinokon segíteni igyekvő zsidó-arab regionális szervezettel (AJEEC-NISPED), mely problémaorientált oktató-segítő célprogramokon keresztül járul hozzá a térség társadalmi felzárkóztatásához.

Utunk később mélyen a Negev-sivatagba vezetett, ahol - nagy területen elszórtan élő, javarészt szekuláris zsidók rabbija -, Benjie Gruber köszöntött minket. Ő a reform irányzat központi költségvetéséből finanszírozott maroknyi úttörőjének egyike. A modern kihívások fiatal rabbijának küldetése hogy „legalább egy pozitív zsidó élményt” nyújtson minden, az általa szolgált területen élő zsidónak.

Ókori vízvezeték nyomai

Sivatagi otthonunk a reform zsidóság egyik meghatározó kibucsa, Yahel lett. Rendeztünk énekes tábortüzet és vezettünk Istentiszteletet, valamint vezetőként megszerezett hazai és izraeli tapasztalatainkat továbbérvelve a tanulás mellett elkezdjük a közösségeink előtt álló kihívások megoldásainak közös felkutatását. Mindeközben szakítottunk időt, hogy ellátogassunk az ökológiai fenntarthatóságot hirdető szomszédos reform zsidó kibucba - Lotanba. Az ajtónk előtt elterülő természeti környezet, a kibuc nyújtotta kiváló infrastruktúra és a

nagyszerű társaság termékeny spirituális és szellemi táptalajnak bizonyult. Kiderült, hogy bár közösségeinket sokezer kilométeres távolságok és más-más kultúr-környezeti hatások választják el egymástól, mégis, a sok egyediségtől függetlenül gyakran nagyon is hasonló feladatokkal kell szembenéznünk.

Beutel résztvevők Kibuc Lotanban

Közös időnk lejártával a zsoltáros szavai jutottak eszembe: Milyen jó mikor testvérek egységben lakoznak együtt! Valójában úgy éreztük, hogy nővéreinktől és fivéreinktől búcsúzunk, hogy ki-ki visszatérjen saját közösségébe. Elválásunk viszont nem végleges és főképp nem teljes: mindannyian a törzs tagjai vagyunk. Megtaláltuk egymást, figyelünk egymásra és tudjuk, hogy vannak társaink, akik ugyanúgy dolgoznak a közösségükért, mint mi. Olyan zsidók, akik egyformán azt vallják, hogy zsidónak lenni többféleképpen is lehet. Ezúton is köszönjük a szeminárium valamennyi szervezőjének fantasztikus munkáját!

Burján Árpád

Nemzetközi Holokauszt Emlénap

Január 27.-ét az Egyesült Nemzetek Szervezetének közgyűlése tíz évvel ezelőtt a holokauszt nemzetközi emléknapjává nyilvánította. Hét évtizeddel ezelőtt a szovjet Vörös Hadsereg ezen a napon szabadította fel a nácik által a megszállt Lengyelországban létrehozott Auschwitz-Birkenau haláltábor, amely a náci emberiség ellenes bűnök szimbólumává vált és szintén januárban

emlékezünk meg a pesti gettó felszabadulásáról is.

Az áldozatokon túl fontos a történekről való megemlékezés is, a náci emberiség ellenes büntettek relativizálásának, tagadásának illetve a felelőségek áthárításának egyre erősödő törekvései miatt. És fontos emlékezni az odáig vezető történelmi előzményekre, körülményekre is. Különösen az etnikai-felekezeti gyűlölködés, a diszkrimináció és az üldöztetések különféle formáinak erősödésének tükrében mind Magyarországon, mind a világban.

F.-Sz. Áron

Márciusi program-előzetes

Ha másképp nem jelezzük, akkor programjaink helyszíne a Bálint Ház első emeleti Macesz terme (1065 Budapest, Révay utca. 16.).

Március 2. hétfő 18:00 A könyv(ek) népe - a szóbeli és az írott tan a zsidóság történetében

Március 6. péntek 17:30 Parádés Purim-party
18:30 Kabbalat Sabbath

Március 9. hétfő 18:00 A könyv(ek) népe - a szóbeli és az írott tan a zsidóság történetében

Március 13. péntek 17:30 Bevezetés a liturgiába
18:30 Kabbalat Sabbath

Március 16. hétfő 18:00 A könyv(ek) népe - a szóbeli és az írott tan a zsidóság történetében

Március 20. péntek 17:30 Bevezetés a liturgiába
18:30 Kabbalat Sabbath

Március 23. hétfő 18:00 A könyv(ek) népe - a szóbeli és az írott tan a zsidóság történetében

Március 27. péntek 18:00 Kabbalat Sabbath, az amerikai Roswell Klal Ysrael Fellowship tagjaival.

Március 30. hétfő 18:00 A könyv(ek) népe - a szóbeli és az írott tan a zsidóság történetében